

бо села сі лежать на етнографічній межі українсько-польсько-білоруській, і з погляду суспільно-культурного, бо анальоїчна з так зв. околичною шляхтою українською, на пр. овруцькою або барською, і цікава, яко посередній тип між людністю селянською й шляхоцькою, що, задержавши багато початкових своїх ознак української національності, підупав одначе в якійсь мірі і під польській культурний вплив. В згаданій книжці після дуже коротенького начерка історичного (с. 7—15) і сучасного побуту бояр (с. 15—27) подано словничок місцевої мови з заміткою про вимову (с. 28—49), далі списані самими боярами ритуали весілля й похорон, звичаї сьвяткові (с. 50—94), з сьвітогляду космічного, забобони, народня аптека (98—144), на останку народня словесність — десяток переказів, прислів'я, пісні побожні і сьвітові; до книжки доложено ноти кількох мотивів, статистична таблиця й мапка. Звертаючи на сю книжочку увагу українських етнографів, мусимо пожалкувати, що автор звернув менше уваги на суспільно-історичні питання; з документів він подав тільки оден в перекладі, хоч каже, що знає їх більше, тим часом поданий о стільки цікавий, що треба жалкувати за останніми. На довід того, що боярська людність вийшла з Мазовша, автор не дає ніяких певних доказів, і думка ся застає ся не певною; чи не певнійше виводити їх від бояр з кн. литовського, руського родоводу, як то доводить і імя їх, і одсліди руських елементів в етнографічному їх типу, хоч і споляченого незначно (не знати правда, о скільки пильно тримав ся автор народної мови в переказах пісень, приказок і т. и.).

М. Г.

Новини археологічні.

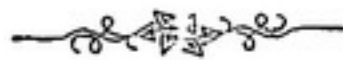
16 й 17 жовтня ст. ст. 1893 р. оден по одному відбули ся у нас в Києві цікаві реферати археологічні. 16-го в тутейшій товаристві наук природничих проф. Армашевський і Антонович здали справу про цікаву київську находку: кілька тижнів тому на Подолі, копаючи фундаменти, знайшли кости мамута; дальші розкопки відкрили цілу стоянку часів найдавніщих — палеолітичного періоду*). Залягає вона під шаром дилювіяльної глини (леса) в дилювіяльнім піску**); досі знайшли ся шматки найменше пяти кістяків мамута і при них певні сліди людського побуту — деякі кістки припалені, чимало крем'яних не полірованих (відбивних) ножикив, скребків, го-

*) Період камяної культури поділяєть ся на час новіший — неолітичний, коли чоловік жив з фавною сегочасною, і старіший — палеолітичний, часів фавни, що вже не існує, як мамут, *servus primigenius* і т. и.; неолітичні струменти новіщі — гарно виполіровані, старіщі — просто поодбивані, также як і палеолітичні

***) Перші шари землі звуть ся аллювієм або сучасним ґрунтом, під ним залягають шари з фавною, що вже зникла, — се діллісвіяльні або після-ледові; під ними шари третичні.

стрій — одно уткнуто в кість мамута; знайдені нуклеуси (шматки кремня, від котрих поодбивано вже струменти) доводять, що кременне знарядя тутже й вироблялось. Находки такі дуже взагалі рідкі у нас — се, єсть досі четвертий випадок (перший — коло Лубень, на Сулі, 1873 р., потім два на Поділлю, над Дністром); київська находка залягає з погляду геологічного найглибше з усіх їх. Другого дня в історичнім товаристві Нестора проф. Антонович мав реферат про здобутки літних своїх розкопок в давній Радимицькій землі, зроблених для Виленського з'їзду археологічного. Розкопано було 9 могильників коло Гомеля і Чичерська (в теперішн. губернії Могилівській) а всего 114 могил, з котрих вияснив ся похоронний тип Радимичів: кістяк лежить вище горизонта, на купі попелу з піском; труп клав ся вже на попіл холодний, бо кости неприпалені нігде; іноді єго обкладано колодками деревяними, багато при них горшків, зроблених без гончарського колеса, деякий струмент, але найменшого сліду якогось оружя; при жіночих кістяках сила всяких оздоб убрання — намист, каблучок для волосся і т. и., переважно з злого, з великою літатурою міді, срібла й глиняних композицій. Кілька знайдених сасанідських діргемів, битих в Шаші в початку X в. **), дають хронологічну дату сего побуту: очевидно належить він до X в., до Радимичів, котрих знаємо тут в X—XII в. Незвичайно важний здобуток дали розкопки з погляду антропологічного. З давніших праць відомо було, що найдавніша раса, яка мешкала в нас, була доліхоцефалічна, відомо було, що з сучасних славянських племен у Білорусі прокидаєть ся найбільший атавізм з сего погляду, бо аж 27% доліхоцефалів***). Розкопки проф. Антоновича показали, що Радимичі були цілком доліхоцефали: 85% доліхоцефалізма, пересічний тип голови — субдоліхоцефалізм, наближений до доліхоцефалізма! З сего факту несподівано виникає вивід надзвичайної ваги, що Радимичі не були правдивими Славанами, а автохтонами хиба культурно асимільованими з Славянами. При сій нагоді здобувають собі нове значінне слова Початкової літописи, що виключає Радимичів і Вятчів з народів славянських — „Радимичі і Вятчичі од Ляхов“; певно не „од Ляхов“, бо і ті Славяни і брахіцефали, як і усі, але справді і не „од Славян“.

М. Г.

*) Діргеми — срібна монета, на лад широкого чеського гроша; за часи зношення Славян з Туркестаном, вона була широко розповсюджена, на Русі найбільше діргеми IX—X в.

***) Класифікація черепа оперта на відносинах діаметра, що іде вздовж від лоба до потилиці, до діаметра, що іде в ширшки від вуха до вуха, тахітум з сего погляду (коли другий діаметр наближаєть ся до першого) — єсть брахіцефалізм, тіпітум — доліхоцефалізм; сучасні раси європейські і азіатські — брахіцефалічні, найбільший брахіцефалізм у Китайців, бо голова ширша, ніж довша. Посередні стадії звуть ся: суббрахіцефали, мезоцефали, субдоліхоцефали.